

SERIA

C

NUMĂRUL

56

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECT. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

MARELE VORNIC

IORDACHE GOLESCU

DE

N. BĂNESCU

Profesor la Universitatea din Cluj

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8, -

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei

Seria A. „ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“.

Nr.

1. **Cum era omul primitiv** de I. SIMIONESCU*.
2. **Viața omului primitiv** de I. SIMIONESCU*.
4. **Albinele** de T. A. BĂDĂRĂU.
8. **Furnicile** de T. A. BĂDĂRĂU.
9. **Viața Plantelor** de I. SIMIONESCU*.
- 10-11. **Pasteur** de C. MOTAȘ.
13. **Telefonia fără fir** de TR. LALESCU.
14. **Porumbeli mesageri** de V. SAHOVIANU.
15. **Planeta Marte** de ION PAȘA.
16. **De la Omer la Einstein** de GENERAL SC. PASAITESCU.
17. **Cum vedem** de DR. I. GLĂVAN.
18. **Razele X.** de AL. CIȘMAN.
19. **Omul dela Cucuteni** de I. SIMIONESCU.
20. **Protozoarele** de I. LEPSI.
21. **Fulgerul și trăsnetul** de C. G. BRĂDEȚIANU.
22. **Nebuloasele gazeoase** de M. E. HEROVANU.
23. **Bacteriile folositoare** de I. POPU-CÂMPEANU.
24. **Scrisori cerești (Meteorite)** de I. SIMIONESCU.
25. **Din istoricul electricității** de STEL. C. IONESCU.
26. **Mercur și Venus** de C. NEGOIȚĂ.
27. **Reumatism și arterioscleroza** de DR. M. CĂLĂNESCU.
28. **Oameni de înălțată** de APOSTOL D. CULEA.
29. **Henri Ford** de ING. N. GANEA.
30. **Musca** de I. MEREȘANU.
31. **Ciupercile** de I. POPU-CÂMPEANU.

Nr.

32. **Cifrele** de G. M. LĂZĂRĂSCU.
33. **Animale de demult** de I. SIMIONESCU.
34. **Lămurirea potopului** de I. SIMIONESCU.
35. **Din viața oamenilor întreprinzători** de APOSTOL D. CULEA.
36. **Societatea nașunilor de ARTUR GOROVEI.**
37. **Ficatul și boalele lui** de DR. M. CĂLĂNESCU.
38. **Electrochimia și electroliza** de N. N. BOTEZ.
39. **Noțiuni de electricitate** de ISO. CASETTI.
40. **M. Berthelot** de CĂPIT. M. ZAPĂN.
41. **Izvoare actuale de energie** de E. SEVERIN.
42. **Goethe ca naturalist** de PROF. I. SIMIONESCU.
43. **Viața'n munți** de I. SIMIONESCU.*
44. **Principii de biologie** de I. SIMIONESCU.
- 45-46. **Fauna Mării Negre** de BĂCESCU M. și CĂLĂȘU S.*
47. **Vitaminele** de DR. N. GAVRILESCU.
49. **Petrolul** de I. SIMIONESCU.*
50. **Șobolani și șoareci** de PROF. RADU VLĂDESCU.
51. **Viața la Ecuator** de I. SIMIONESCU.*
52. **Viața la tropice** de I. SIMIONESCU.*
53. **E. Roux** de PROF. DR. G. MARINESCU.*
54. **Cutremurele** de I. SIMIONESCU.*
55. **Cum birue viața** de DR. VASILE ZAHARESCU.*
56. **Plante carnivora** de I. POPU-CÂMPEANU*.

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.

1. **Ingrășirea păsărilor** de PROF. C. MOTAȘ.
2. **Despre tovărășii** de PROT. C. DION.
3. **Despre scarlatină** de DR. I. GHEORGHIU.
4. **Livada din sămburi** de G. GHEORGHIU.

Nr.

7. **Morcovul și alte legume** de Z. P. ROZIADE.
8. **Sifilisul** de DR. E. GHEORGHIU.
10. **Votul obștesc** de A. GOROVEI.
11. **Creșterea porcilor** de C. OZĂSCU.
14. **Pelagra** de PROF. V. BABES.
15. **Alegerea semințelor** de C. LACRIȚIANU.

SERIA C.

No. 56

CUNOȘTIINȚE FOLOSITOARE
ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI

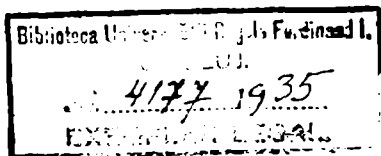
MARELE VORNIC
IORDACHE GOLESCU

DE

N. BĂNESCU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

7106-935

222161

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MARELE VORNIC
IORDACHE GOLESCU

I.

Iordache Golescu a fost, ca și fratele său Dinicu (Constantin), unul din fruntașii renașterii noastre culturale din întâia jumătate a veacului trecut; dar, fiindcă lucrările sale cele mai de seamă au rămas până astăzi în stare de manuscris, numele său n'a pătruns în publicul cel mare.

El era coborîtor al uneia din cele mai vechi și mai nobile familii de boieri ale țării.

Originea Goleștilor se urcă până la a doua jumătate a veacului al XV-lea, și mai sus încă, de oarece, dacă nu s'a putut documenta până acum, e însă foarte probabilă înrudirea Goleștilor cu vestita și puternica familie a Craioveștilor, care a dat atâția Domni țării. Pentru noi, strămoșul său este *Pârcălabul Baldovin din Golești*, a cărui viață se desfășoară mai ales în a doua jumătate a veacului al XV-lea. După dânsul, în jumătatea dintâi a veacului următor, aflăm pe *marele-Clucer Radu Golescu*, căsătorit cu jupâneasa Caplea din Golești. El joacă un rol de frunte în domeniul lui Radu-Vodă Paisie, pentru care, în două rânduri, luptă vitejește în potruva lui Laiotă Basarab, și e cu dărnicie răsplătit de Domn. Fiii săi, *Ivașcu*, mare-Vornic, și *Albu*, mare-Clucer, și-au înscris de asemenea numele în analele vitejiei românești, servindu-și cu credință Dom-

nul. În bătălia ce s'a dat la Jiliștea (1574), între Ion-Vodă cel Cumplit al Moldovii și Alexandru-Vodă al Țării-Românești, acesta din urmă, înconjurat de toate părțile de dușmani, fusese la doi pași de peire. În clipa hotărâtoare, cei doi Golești s'au întors cu sulilele asupra vrăjmașilor și au mântuit pe Domn. În crunta încăierare, Albu Goleșcu, tânăr de tot, și-a lăsat viața; Ivașcu, mai norocos, a scăpat greu rănit. Eroul, care și-a pus astfel capul pentru Domnul său, a fost înmormântat la mănăstirea Vieroș, ctitorie a sa, aproape de Pitești. Pe lespedea ce-i acoperă mormântul, se poate vedea chipul său de călăreț cu mantia fâlfâind și buzduganul în mână. Inscripția, slavonă, proclamă fapta sa de jertfă. Amintind de izbirea oștilor, zice, în simplitatea ei plină de frumusețe: „Atunci toți credincioșii boieri ai Domniei lui l-au lăsat să-și piardă capul, și într'alt chip n'a fost, cum e martor unul Dumnezeu. Iar eu n'am uitat pâinea Domniei lui, ci singur mi-am întors fața asupra vrăjmașilor lui și m'am făcut însu-mi pavăză capului Domniei lui și așa m'am săvârșit, în luna lui April, 24 de zile"... În cuvinte mișcate pomenește mai târziu Alexandru-Vodă, într'un hrisov, vitejia credinciosului său boier: „Și dacă nu s'ar fi întors ei îndărăt atunci în oastea moldovenească, cu sulilele, de au apărut capul Domniei mele, apoi capul Domniei mele ar fi căzut. Și în așa împrejurare cinstitul dregător al Domniei mele, jupân Ivașco vel vornic, a scăpat din războiu rănit; iar cinstitul dregător al Domniei mele jupân Albul, vel Clucer, și-a lăsat capul său acolo, la vadul ce se zice Râmna, lângă satul Jiliștea, pentru capul Domniei mele“.

*Marele Vornic
Iordache Golescu*

Marele Vornic
IORDACHE GOLESCU

Cu fiii acestor frați Golești familia se stinge. Ea se continuă de acum prin femei, și de mai multe ori. Intâia oară *Brâncovenii*, apoi *Leurdenii* au dus, prin căsătorie, spița neamului mai departe. *Vișa*, fata Stanei din Brâncoveni, a luat de soț pe *Stroe Leurdeanu*, care a clădit, pe la jumătatea veacului al XVII-lea, casele vechi dela Golești și biserica de alături, unde zac trupurile atâtor iluștri membri ai familiei. Nepotul lui Stroe a fost *Spătarul Radu Golescu* (el își ia numele dela moșia mamei), altă figură de viteaz, care a jucat un rol însemnat sub Vodă Brâncoveanu și primii săi urmași. Una din fetele spătarului, *Anița*, luă în căsătorie pe polcovnicul *Niculae Știrbei*, și astfel, a treia oară, neamul, Goleștilor se continuă prin femei. Fiul lor a fost *marele-Ban Radu Golescu*, tatăl lui Iordache și al lui Dinicu.

Marele-Ban a fost o figură proeminentă, la începutul veacului trecut. El a stat în fruntea Divanului țării, sub Vodă Caragea. Om luminat și bun patriot, avea mare trecere la domnie și a fost însărcinat cu tot felul de treburi obștești, cu epitropii de școli și mănăstiri. La 1815, el își făcea testamentul, rânduindu-și „clironomia“, moștenirea enormei sale averi, între cei trei băieți: Nicolae, Iordache și Dinicu. Le împărțea, părintește, tot, dela cele cincisprezece moșii, dela casele și viile ce stăpânea, până la cea din urmă sculă de argint și până la hainele sale. Iși amintea și de fiica sa, Anica, pe care o dase de soție Banului Racoviță. Inseamnă că are să mai primească din zestre cerceii și pafdalele, aflate în lucru la Chir Enache Scufă, și numai câteva „suflete de țigani“. Nu-și uită nici slugile ce-l servise cu

credință, nici nepoții și nepoatele: lasă fiecăruia câte ceva.

De fiul cel mare, Nicolae, nu fusese tocmai mulțumit; îl iartă totuși de câte necazuri i-a pricinuit și-i lasă parte de o potrivă cu a celorlalți copii. Casele dela Golești au căzut în lotul lui Dinicu, dela care vor trece la urmașii săi.

Trei ani mai în urmă, marele-Ban se stingea din viață la București. Vodă Caragea însoțea cortegiul funebru până la un loc, pentru a-și masca mai bine gândul de fugă, căci, întors acasă, el pornea, peste câteva ceasuri, pe furiș, cu imensele sale avuții, peste munți, în drumul către Italia.

Dintre fiii marelui-Ban, Nicolae a fost o figură mai ștearsă. El moare în Noembrie 1829, lăsând o avere încurcată și o sumă de creditori. Iordache și Dinicu țin însă un loc de frunte în trebile țării și iau o parte activă la mișcarea culturală a epocii.

Vremea eroică se încheiase. La ieșirea din veacul fanariot, altul era drumul ce se deschidea dinaintea viitorului nostru. Drum anevoios, dar sigur, el ducea, prin lumina cărții, la suflet, trezindu-l la viață nouă. Goleștii vor da de acum luptători cu condeiul, cărturari și idealști, silindu-se a trezi în jurul lor conștiința adormită a neamului. Unul după altul se vor urma acești pioneri ai reînvierei noastre, entusiaști misionari ai cauzei românești, dela 1800 până în pragul zilelor noastre.

Dinicu este în genere mai cunoscut, prin acea „Insemnare a călătoriei mele, făcută în anul 1824 1825, 1826“, pe care Nerva Hodoș a tipărit-o din nou, într'un elegant volum, la 1910, punând astfel la îndemâna tuturor o carte

rară mai înainte. Refugiat la Braşov, în timpul Eteriei dela 1821, Dinicu Golescu nu se întoarce în patrie după restabilirea liniştei. A rămas câţiva ani peste munţi, şi atunci a întreprins, în 1824, călătoria sa în Europa, pentru a-şi duce băieţii la învăţătură, doi la München şi ceilalţi doi la Geneva. A străbătut prin urmare Austria, Bavaria, Elveţia, a trecut în Italia, până la Milan, luându-şi pretutindeni însemnări asupra celor văzute. În drumul spre casă, s'a oprit la Buda şi a dat aceste însemnări la tipar.

Călătoria lui Dinicu Golescu e o carte foarte interesantă pentru noi, căci autorul nu se mulţumeşte numai a înşira ceia ce văzuse în părtatul Apus, ci în totdeauna, în faţa lucrurilor ce-i stârneau admiraţia la străini, el se întoarce asupra celor din patria sa, ruşinându-se de scăderile noastre, pe toate tărâmurile, şi îndemnând neconţinut pe compatrioţii săi a se ispiti şi dânsii la asemenea lucruri vrednice, căci „am rămas — se plânge dânsul — în urma tuturor neamurilor“.

Căutând a contribui şi cu fapta la ridicarea de obşte, Dinicu, întors în ţară, deschise o şcoală primară în casele dela Goleşti, aducând ca dascăl pe Aron Florian, din Transilvania. În această şcoală se preda învăţătura după sistemul englezului Lancaster, la modă pe atunci în Europa. Ai noştri îi ziceau „alilodidactică“, sistemul de „împrumutată învăţătură“, care a stăpânit la noi până la jumătatea veacului trecut. Dinicu luă chiar iniţiativa de a deschide, în casele sale din marginea Bucureştilor, la Belvedere, un institut pentru educaţia fetelor. În timpul pribegiei dela Braşov întemeiasă, împreună cu alţi boieri, faimoasa

Societate de propășire a țării, fiind unul din membrii comitetului literar al acelei societăți. Dacă amintim că Dinicu a tipărit și o „Adunare de pilde bisericești și filosofești“, ne putem da seama de rolul însemnat pe care l-a avut în mișcarea intelectuală dela începutul veacului trecut.

II.

Un loc tot atât de însemnat ocupă în această mișcare fratele său mai mare, Iordache Golescu. Inzestrat cu o învățătură întinsă, stăpân pe limbile greacă, franceză și italiană, Iordache a compus multe lucrări, unele de reală valoare. Din toate aceste lucrări însă numai Gramatica a văzut, la 1840, lumina tiparului; iar în vremea noastră, scriitorul acestor pagini, schițând întâia oară biografia marelui-Vornic, a tipărit la un loc și scrierile mărunte ale sârguinciosului boier, care trebuie așezat la loc de cinste printre cei ce au pregătit renașterea noastră națională dintre anii 1810—1830.

Iordache Golescu s'a născut în preajma anilor 1770, căci la moartea sa, în 1848, contemporanii îi dedeau vre-o optzeci de ani.

Învățătura și-a făcut-o, ca toți copiii boierilor din acea epocă, în vestita școală grecească din București, care aduna în jurul său pe cei mai de seamă reprezentanți ai elenismului. Intemeiată, cu un veac mai înainte, de acel prinț al Orientului creștin care a fost Șerban-Vodă Cantacuzino, poate la îndemnul învățatului frate al Domnului, Stolnicul Constantin Cantacuzino, școala aceasta era, ca și cea dela Constantino-

pole a Patriarhiei, o școală pentru toată lumea elenică, o Universitate. Grecii îi ziceau „Academia din București“. Intr’înșa se învățau, înainte de toate, filosofia și limba greacă veche, care era și limba de predare. Brâncoveanu a înconjurat-o de toată sollicitudinea sa, punând în fruntea ei pe Sevastos Chiminitul, dela Kymina, lângă Trapezunt, om foarte învățat, care a lăsat o mulțime de lucrări păstrate în manuscris și multe panegirice adresate luminatului Domn. Sub Fanarioți, școala decade, și Alexandru-Vodă Ipsilante i-a dat, prin hrisovul său din 1776, o nouă organizare, sporind numărul dascălilor la nouă, înființând burse pentru copii săraci și prescriind normele privitoare la ordinea interioară, la întocmirea Eforiei și recrutarea profesorilor. La sfârșitul veacului al XVIII-lea, când Iordache Golescu a urmat cursurile acestei înalte școli, în fruntea ei se găsea un mare învățat grec, Lambru Photiadis, pomenit întotdeauna cu admirație de contemporani.

Iordache Golescu a avut însă și acasă dascăli, căci marele-Ban Radu era, după câte ne spune Eliade, dintre boierii „cei mai apretători ai învățaturii“, și copiii săi aveau învățători pentru limbile elenă, latină, italiană și franceză. Dacă ținem seamă că Iordache stăpânea în adevăr toate aceste limbi, — în grecește scrie, italiana și latina le întrebuițează în vastul său Lexicon, pentru etimologia cuvintelor românești, și, pe alocurea, în Gramatica sa, iar din franțuzește traduce, și nu din autorii cei mai ușori — n’avem de ce ne îndoi de afirmația lui Eliade. De altmintreli, în biblioteca doamnei Ecaterina Golescu am aflat multe manuale grecești în manuscris; ele alcă-

tui au biblioteca de școală a marelui-Ban, cum ne-o învederează însemnările ce poartă unele din aceste manuale.

Îndată după terminarea învățaturii, Iordache și-a început cariera publică. La 1803, îl aflăm cu titlul de mare-Stolnic. Mai bine de zece ani după această dată nu-l mai întâlnim în actele publice. În tot acest timp de lungă hârjonire a oștilor străine în Principate, el va fi stat de o parte, ocupându-se cu scrisul său migălos, pentru a avea, pe la 1820, aproape gata de tipar gramatica sa și cele șapte condici mari ale Dicționarului limbii românești. În această vreme, în tot cazul înainte de 1807, trebuie pusă căsătoria sa cu Mărioara, fiica lui Constantin Bălăceanu.

Dar numai în domnia lui Vodă Caragea urcă Iordache cele mai înalte trepte ale boiericii, ajungând mare-Logofăt și mare-Vornic. Avea deosebite însușiri de gospodar, unind la simțul său practic o cinste exemplară. Nu e de mirare deci că a fost însărcinat cu o mulțime de funcțiuni mărunte. Cea mai mare activitate desfășură însă, în această domnie, în domeniul școlii.

Învățămintul s'a bucurat, sub Caragea, de multă atenție din partea cărmuirii. În Septembrie 1814, Domnul dă hrisovul său privitor la organizarea școlii din București, numindu-i Efori și hotărându-i veniturile, examenele și vacanțiile. În Februarie 1816 ieșea alt hrisov, care prescria mai în amănunt întocmirea învățăturilor. Se introducea pentru întâia oară un curs de știința Dreptului, cu care era însărcinat marele-Clucer Nestor. Lucrurile nu se opriră aici. În anul următor, Domnul însărcinează pe Mitropolit, pe Episcopi și câțiva boieri de

Divan, ca împreună cu Eforia să chibzuiască pentru îmbunătățirea școlii și să îngrijească de alegerea dascălilor. Dar dânșii, socotind lucrul prea serios și fiind Eforia lipsită tocmai atunci de doi din membrii săi, cer Domnului, în Noembrie, să mai numească pe unii boieri, spre a se sfătui cu toții. Caragea numește atunci o comisie, compusă din Arhieri și câțiva boieri, printre cari aflăm și pe Iordache Golescu, biv vel Logofăt al Țării-de-jos. Golescu ia astfel parte la întocmirea vechiului Regulament al școlilor, elaborat la 1 Decembrie 1817.

Această comisie face îndată pasul îndrăzneț, cerând Domnului, prin anaforaua din 10 Decembrie 1817, să înființeze o școală de învățământ românesc în București, în mânăstirea Sfântului Gheorghe, unde predase învățătura până acum numai dascălul slavon. În anaforaua sa, comisia schițează chiar planul acestei prime școli naționale, care trebuia să aibă trei dascăli. Unul din aceștia avea să predea aritmetica, geometria, geografia, și să exerciteze pe „ucenici“ și la „măsurarea pământului“, ieșind cu ei în oraș, când timpul va îngădui, pentru asemenea exerciții. Pe lângă această școală din capitala țării, comisia mai cerea școli românești în toate orașele celor 12 județe și în cele din întreaga Eparhie a Mitropoliei. Anaforaua e întărită de Domn, care invită pe boieri a căuta dascăli destoinici.

Această hotărîre a boierilor și arhierilor țării pregătește școala lui Lazăr. La 2 Martie 1818, Iordache Golescu e numit Efor al școlilor, într'unul din locurile rămase vacante. El putuse aprecia cunoștințele matematice ale marului dascăl, venit încă din 1816 în țară, și

contribuie, ca Efor, la așezarea lui în fruntea școlii naționale. În adevăr, la Martie, Eforia școlilor¹⁾ arată Domnului că, cercetând spre a găsi pe unii din dascălii români pentru cursul de științe — *epistimonichi*, — ce trebuie să se predea acum „chiar în limba noastră cea românească“, pe altul mai destoinic n'a putut afla, „fără pe un Lazăr, inginer, ce a venit acum de curând, din părțile Transilvaniei, aici într'acest pământ“. Eforii cer a-l numi dascăl pentru aritmetică și „geografia istoricească“, pe harte, pentru cea „teoretică“ și practică și pentru „gheomesie“. Școala au găsit cu cale s'o așeze în mănăstirea Sfântului Sava. Propunerile Eforiei se primesc, și astfel își începe Gheorghe Lazăr, la 1818, învățământul său național, care avea să prefacă sufletul românesc.

Rolul lui Iordache Golescu, în această împrejurare, sprijinul pe care statornic l-a dat școlii lui Lazăr sunt învederate de însuși dascălul ardelean. Într'un apel, pentru subscriere la un curs de matematică, ce nu s'a tipărit nici odată, Lazăr semnează „trei dhuri românești“ trimise de Providență pentru binele neamului, în ultimii ani ai domniei lui Ioan Caragea, „luceferi strălucitori veacului acestuia“: marele-Ban Grigore Dimitrie Ghica, Domnul dela 1822, marele-Vornic Constantin Bălăceanu, „adevărata dreptate, mângâierea compatrioților, scăpare a săracilor, stâlpul nevinovaților și podoaba patriei“ și „preaînțeleptul strașnic iubitor de Muse, marele-Vornic Georgiu Golescu“.

1. Pentru importanța istorică a actului, însemnăm numele Eforilor: Mitropolitul Neclarie, Marele-Ban Grigore Dim. Ghica, marele-Logofăt Constantin Bălăceanu, marele-Vornic Iordache Golescu și Al. Mavrocordat.

Sub domnia lui Alexandru-Vodă Șuțu, Iordache Golescu își păstrează locul în Eforia școlilor, din care se retrage, împreună cu Bălăceanu, în August 1820. Un fapt deosebit înseamnă și de astădată activitatea rodnică a Eforiei. Școala națională avea trebuință pentru propășirea ei de dascăli români. Pentru a-i pregăti, Eforia cere Domnului a se trimete cei mai destoinici tineri din școala lui Lazăr la studii în Apus. Astfel pornesc, la 1820, cei dintâi bursieri ai noștri în străinătate: Eufrosin Poteca, Simion Marcovici, Costache Moroiu ș. a. Ei sunt trimeseși la Pisa, în Italia, de unde trec, mai târziu, la Paris.

La 1821, îndată după moartea lui Alexandru-Vodă Șuțu, izbucni mișcarea grecească a Eteriei. În aceiași vreme se ridică și Tudor Vladimirescu peste Olt. Iordache Golescu ne-a lăsat o „Insemnare“ a tulburărilor din acest an. Ea nu e lipsită de interes, venind de la un martor ocular al întâmplărilor.

Îndată ce fierberea revoluției începu a frământa țara, boierii se gândesc un moment a se folosi de Tudor, pentru a scăpa țara de Greci. Bălăceanu propune în Divan ca unul dintr'înșii, „ce are coraj mai mare“, să adune sub comanda sa oștirea țării și să treacă dincolo de Olt, ca să-i propună lui Tudor a se uni cu dânsii, spre a face toți o oaste, sub comanda celui dintâi, și așa să chibzuiască împreună „cum să se îndrepteze toate neorânduiele țării, spre scăpare de Fanarioți“. Iar de nu se va învoi Tudor, să se bată cu dânsul, până ce-l va supune. Vornicul Nicolae Văcărescu luă asupra sa această misiune. El porni, după planul stabilit, dar nu se putu înțelege

cu Tudor. Oamenii săi, îl părăsiră toți, trecând de partea acestuia, și cu greu scăpă din mâinile pandurilor.

Boierii se adună iarăși și ne mai având nici o nădejde, amenințați de o parte de Tudor cu pandurii lui, de altă parte de Ipsilanti cu Arnăuții săi, se retrag cei mai mulți la Brașov și Sibiu. Dinicu Golescu conduce la Brașov familia răposatului Domn, lăsând pe ai săi la Golești, în grija lui Iordache. Acesta, la zvonul că Turcii s'au îndreptat dela Giurgiu spre București, se hotărăște a părăsi capitala, unde așteptase pe Nicolae Văcărescu, și a merge la Golești, să-și afle familia. El trece prin mâinile unei cete de Arnăuți, cari-i iau „de cheltuală” jumătate din ce avea la dânsul și, pe de-asupra, un înscris prin care asigura că, întâlnindu-se cu dânsii n'a suferit din parte-le nici o supărare. La Golești nu mai găsi pe nimeni. Marghiorța, cum îi zicea soției, cu copiii săi și ai Dinicului, încăpuse pe mâinile oamenilor lui Farmachi și abia scăpase, dându-le tot ce luase cu dânsa, și se îndreptase spre Curtea-de-Argeș. Iordache porni pe urmele lor, dar la Pitești fu coprins de cetele lui Simeon, cari-l deteră în seama pandurilor și abia după câteva zile, „cu dare mare de bani”, fu pus în libertate, spre a-și urma drumul. La Curtea-de-Argeș îl aștepta o nouă neplăcere. Mânăsirea era înconjurată de „craii” lui Simeon, și iarăși a trebuit să intre „în toc-mire de bani”. Lăsându-le ce-i mai rămăsese din parale, „și hainele toate, până în cămașă, și șalvari și ceasornice și scule de diamant și niște moaște, ce le purta Marghiorța pururea asupra dumneaei”, abia i se dete voie să intre la vamă. Ii făcură o mare cinste — înseamnă

el cu mândrie — dându-i un căpitan cu cincisprezece catane, ca să-l păzească pe drum de ceilalți zavergii, și-l duseră „ca p'un pașă, pe drum, din conac în conac“.

Din însemnarea sa mai aflăm că Dinicu, după ce așezase pe Doamna lui Șutu la Brașov încercase a se întoarce în țară, dar la Câmpina căzuse în mâinile Arnăuților lui Duca și fusese despuiat de tot ce avea, „și arme și haine și bani“. Duca îi ceruse ca, ori să intre cu dânsul în Eterie, împotriva pământenilor, ori să se ducă înapoi la Brașov, căci altfel nu va scăpa „de baltacele și de chilomurile lor“. Dinicu firește, preferă a se întoarce la Brașov, unde în curând îi aduse Iordache și familia.

Boierii petrec acolo, aproape de granița ce le îngăduia a urmări desfășurarea evenimentelor din țară, până la împrăștierea celor din urmă cete ale Eteriei. Când totul reîntră în liniștea de mai înainte, unii dintr'înșii încep a cobori la vetrele lor. În curând fostul mare-Ban Grigore Dimitrie Ghica avea să se întoarcă Domn de la Constantinopole, unde mersese cu alți boieri, din înaltă poruncă. Unii din emigrați, mai bănuitori, rămân afară din țară, până aproape de venirea Rușilor. Intre aceștia a fost și Dinicu Golescu. Iordache însă e printre cei dintâi cari se întorc la casele lor. Venirea lui Grigore-Vodă Ghica îl află punând la cale, cu ceilalți boieri, interesele obștești.

Una din cele dintâi griji ale noului Domn fu aceia a școlilor. Revoluția le oprise atâta vreme în loc. Lazăr se trudea a porni iarăși învățătura, pe care n'avea s'o mai ducă mult înainte, iar „ucenicii“, bursierii trimeși în Apus, pridideau cu scrisorile lor pe boieri, cari îi uitaseră cu totul.

Grigore-Vodă Ghica se grăbește prin urmare a întocmi din nou Eforia școlilor. El nu uită, cu acest prilej, pe aceia cu cari lucraseră mai înainte, cu atâta folos, pentru școală. Pitacul său din 12 Noembrie 1822 orânduia ca Efori pe Constantin Bălăceanu, Iordache Goleșcu, Gherasim al Buzăului, Logofătul Nestor și marele Postelnic în funcție. Domnul le poruncește să cerceteze starea școlii, „cum se află și ce îndreptare se cuvine a se face, pentru a se orândui dascăli buni, spre folosul învățaturii, „a nu rămânea copiii patriei în proastă stare“.

Eforia răspunde cu toată râvna la îndatoririle sale, Domnul avea și dânsul cele mai bune intențiuni. Dar împrejurările erau de tot grele, țara avea de plătit datorii mari, și Vodă Ghica se vede nevoit, în August 1823, a porunci veliților boieri „a mai cumpăni cât va fi prin puțință cheltuiala școalelor, mai vartos că acum școala cea grecească urmează a lipsi și cutia milosteniilor, ce este iarăși casă obștească, se află lipsită și în mare trebuință de cele neapărate cheltuieli“.

Iordache Goleșcu se ridică atunci în apărarea școlilor, aflând aceste frumoase cuvinte de protestare: „Străinii fură întemeietorii acestei școli și creatorii veniturilor sale, și acum, când un pământean domnește asupra Valahiei, noi am vrea să lucrăm ca să o ținem în ignoranță, întunecul și barbaria pe care Europeanii ni le impută cu drept cuvânt!“ Domnul, care de altfel știa să prețuiască învățătura, a trebuit să renunțe la ideia sa.

Eforia află la dânsul un sprijin statornic. În chiar acest an se încheie contract cu Constantin Pop, din Sibiu, „pentru una mie trupuri Psaltichii rumânești“, în trei mii de bucăți,

pe preț de 27.000 de taleri. Tot acum, bursierii țării, după cererea lor, sunt strămutați de la Pisa la Paris, pentru desăvârșirea învățaturii. Față de cheltuielile mari din noul oraș, li se sporește cu 1.500 de taleri pe an suma ce primeau până acum. Un an mai, în urmă, se deschidea și la Craiova, cu Stanciu Căpățâneanu și Grigore Pleșoianu, cea dintâi școală, în care obiectele de învățământ se predau în limba patriei. În 1826, școala dela Sfântul Sava era deschisă. Doi din bursieri se întorseseră dela studii, pentru a preda în această școală cunoștințele ce câștigaseră. Copiii de-deau acum năvală la învățătură, de nu-i mai puteau coprinde odăile cele de jos, și Eforia se vede silită a cere Domnului să poruncească a se lăsa școlii „casele cele mari din Sfântul Sava“, ce fusese și mai înainte ale ei.

Toate acestea se făcură sub domnia lui Grigore-Vodă Ghica, prin silințele Eforiei, în care se deosebeau prin zelul lor Constantin Bălăceanu și Iordache Golescu. Dacă totuși școala românească nu luă un prea mare avânt, în această domnie, vina e a împrejurărilor. Abia ieșită din zguduirea dela 1821, noua domnie de țară avea prea multe de tămăduit. Până să se netezească bine calea, sosi noua ocupație rusească, și ea zădărnici toate ostenelele.

Iordache Golescu își păstrează, în tot acest timp, locul său în Eforie, în care îl aflăm lucrând în 1829. Școala a fost prin urmare una din ocupațiile sale de căpetenie. Din domnia lui Vodă Caragea până la 1830, cu intruperea celor doi ani ai tulburărilor, el nu părăsește nici odată Eforia, pe care la multe a putut-o ajuta cu învățătura și experiența sa, cu marea sa dragoste de a face binele. El

ținu a da propriilor săi coii învățătura ce se putea căpăta în școlile înalte ale Apusului și așeză pe cei mai în vârstă, pe Dimitrie și Rad, la Paris. Pentru dâșii trimetea, în Martie 1827, o „adeverire“ din partea Divanului, întărită de Domn, certificând că amândoi „sunt buni fii ai dumnealui numitului boier și ai dumneacii vornicesii Marioarii, fiica dumnealui vel Ban Costandin Bălăceanu“, născuți din legitimă căsătorie, Dimitrie la 25 Octombrie 1807, iar Radu la 8 Martie 1814.

Pe lângă Eforie, Iordache Goleșcu avu, în domnia lui Vodă Ghica, o mulțime de alte însărcinări, în care aducea talentul său de bun administrator. Făcu parte din „Epitropia sârmanilor evgheniști“, care avea grija averii copiilor de neam orfani. Încă dela începutul domniei lui Ghica fusese însărcinat și cu epitropia spitalului „tubirea de oameni“, unde stăpânise cea mai mare desordine. Tot atunci fu orânduit, împreună cu Bălăceanu, în epitropia „periusiei“ soriei Domnului, Pulcheria Ghica, după cererea chiar a acesteia. Alături de marele-spătar Alexandru Ghica, el avu și îngrijirea caldarâmurilor de piatră ale orașului.

Intrarea oștilor rusești în Principate, în primăvara anului 1828, pune capăt domniei lui Grigore Ghica.

Iordache Goleșcu se împacă lesne cu noua stăpânire, ca mai toți boierii, de altminteali. Ei se obișnuiseră a vedea în împărăția rusească o protectoare, gata a ne scoate de sub tirania turcească.

Indată ce „deplin împuternicitul“ Președinte al Divanurilor Moldovei și Valahiei“ se așează la București, Iordache Goleșcu e printre cei

dintâi în serviciul noii cârmui. Il aflăm, în Noembrie 1828, membru în „Comisia îndestulării oștilor împărătești“, iar când, în Ianuarie 1829, se înființează, pentru nevoile armatei de ocupație, „Divanul săvârșitor“, vornicul Iordache Goleșcu e numit ca membru, alături de Ilarion al Argeșului și de alți patru boieri fruntași. În sfârșit, în Octombrie 1830, el este orânduit mare-Logofăt al Țării-de-sus, la câteva zile după moartea fratelui său Constantin, care ocupase această înaltă dregătorie.

La 10 Martie 1831, se deschidea la București, cu deosebită solemnitate, Obșteasca extraordinară Adunare, pentru revizuirea Regulamentului Organic, în prezența lui Chiselev, asistat de vice-prezidentul Minciaky. În calitate de mare-Logofăt, Iordache Goleșcu cetește în Adunare cuvântul împuternicitului Prezident. El este ales în comisia pentru răspunsul la adresa acestuia. La parte regulat la ședințe și propune de multe ori amendamente ce se primesc.

Bine văzut de Chiselev, căruia într'o petiție pentru tipărirea Gramaticii îi închina măgulitor versuri, Iordache Goleșcu e numit, la 1 Maiu 1831, mare-Logofăt al Dreptății, ocupând timp de un an această demnitate. În 1832, e decorat de Impăratul Rusiei cu ordinul Sfânta Ana, cl. II.

De acum înainte îl aflăm aproape neîntrerupt în cea mai înaltă magistratură a țării. Cu toată vârsta sa înaintată, n'a pregetat niciodată a sta în servicii publice. Lunga sa experiență, practica legilor, în primul Divan al țării, îl făceau destoinic a ocupa locurile cele mai de frunte ale carierei judecătorești. Astfel, sub Alexandru-Vodă Ghica, el este Prezident al

„Sfatului consultativ“, o curte superioară de justiție, creiată la 1836, spre a judeca în ultimă instanță. Gheorghe Bibescu îl numea, la 21 Septembrie 1844, membru la secția a doua a „Inaltului Divan“. În această calitate, Iordache Goleșcu primi o lovitură, pe care n'o va putea uita: la 14 August 1845, această întreagă secție a Inaltului Divan fu desființată, până la cel din urmă scriitor. Secția, prezidată de Banul Teodor Văcărescu, dăduse, într'o pricină dintre copiii răposatului Stolnic C. Mavrodin și baronul Hristofor Sachelarie, o hotărîre pe care Vodă Bibescu o găsi îndrăzneată, căci desființa o sentință anterioară. Pentru a da un exemplu, fiindcă această secție nu era la primul caz de interpretare „silită“ a pravilei, Domnul îndepărtează din posturile lor pe toți membrii secției, desființând-o până la scriitori, și poruncește Departamentului Dreptății să îngrijească pentru organizarea ei din nou.

Goleșcu s'a răzbunat, pentru jicnirea ce suferise, prinzând condeii și așternând întreaga întâmplare într'o piesă dramatică, cea din urmă scriere a sa, intitulată „Mavrodinada“.

După un an și ceva, el își află însă o reparație în numirea sa de membru la „Inalta Curte“, prezidată de acelaș Ban Văcărescu, numit odată cu dânsul, la 1 Aprilie 1847.

În acest post îl surprinde mișcarea revoluționară de la 1848, în care nepoții și fiul său Alexandru avură o parte atât de însemnată.

În drum spre Mehadia, unde mergea la băi, muri pe neașteptate, poate de holeră, la Orșova, în August 1848. Trupul său fu adus în țară și înmormântat în cripta familiei, la Golești, unde avea să-l urmeze, după doisprezece ani, Mărioara, fiica Bălăceanului.

Moartea sa trece aproape neobservată. Nicăieri nu i se consacră, cum era obiceiul, vr'un necrolog; nici o foaie a timpului nu înregistrează măcar trecerea din viață a acestui om de bine, care, în preajma generației tinere de nouă aspirații, înfățișa totuși, cu atâta hotărîre și cinste, vechile virtuți ale boierimei cu adevărată dragoste de țară. Lumea era acum ocupată cu „revoluția“.

III.

Iordache Golescu a scris foarte mult. Lucrările sale se pot grupa astfel: 1. Comedii și satire politice; 2. Disertații și dialoguri filosofico-morale; 3. Scrieri privitoare la limbă; 4. Traduceri.

I Cele dintâi nu se pot înțelege bine, fără a se cunoaște împrejurările epocii în care au fost scrise.

Se știe câtă dărăpănare adusese în țară cele din urmă domnii fanariote. A lui Caragea a lăsat o foarte urită amintire. Aceasta plătise scump urcarea sa în Scaun; domnia îi fusese încredințată pe șapte ani, și marea sa grijă a fost de a storce țării cât mai mulți bani. Funcțiunile n'aveau nici o stabilitate, și atâția dintre boieri, pentru situațiile lor, se făceau instrumentele domniei. În aceste condiții, ce puteau fi moravurile societății? O stricăciune mare, o totală lipsă de creștere și un lux fără măsură stăpâneau în lumea protipendadei, în care se strecurase mereu, pentru banii lor, atâția străini pribegi și atâtea exemplare de rând. Puținii oameni de ispravă din marea boierime a țării priveau cu mult dispreț și cu

îndreptăţită ură la aceşti fii ai norocului, ce-şi hrăneau slăbiciunile şi luxul din asuprirea celor nevoiaşi.

Un profesor craiovean, de la începutul veacului trecut, ne-a zugrăvit în câteva pagini tari societatea scăzută de la sfârşitul veacului fanariot. În „Introducerea“ la o povestire morală, tradusă din limba franceză, „Aneta şi Lubin“, Grigore Pleşoianu, căci el e profesorul, ne înfăţişează, în linii de crudă satiră, câteva tipuri ale epocii sale. Iată pe conul Andronache, care se plânge după vremea lui Caragea, când „mă jucam“ — zice dânsul — „mă jucam cu galbinii, tot d'ăi împărăteşti!“; iată fata cu zestre, care cere caleaşcă nouă şi salop cu samur, „cum are cutare, care e mai de prost neam decât mine şi s'a măritat cu mai puţină zestre“; fata grecului, în fine, care, la trecerea logofătului înalt şi tânăr, în fermenea numai fir, legat la cap cu taclit frumos şi pus p'oreche, se repede la fereastră şi strigă lui cc. Andronache: „Ah, băbăcuţule, nu văzuşi pe unu care trecu! Bată-l crucea, ce frumos îi sta! O să fac amur cu ell“

Luxul, cheltuielile nesocotite ale tinerilor risipeau multe averi boereşti. Pentru a le pune frâu, boierii divaniţi ceruseră lui Vodă Caragea, în 1814, şi acesta aprobase, instituirea unei „Epitropii a evgheniţilor“, prin care se interzicea negustorilor şi ori-cui de a da bani cu împrumut tinerilor boieri până la vârsta de 25 de ani, fie şi căsătoriţi şi cu cin boieresc. Ei puteau lua numai pentru hrană şi îmbrăcăminte, dacă aveau nevoie, dar cu iscălitura părinţilor Arhieriei.

Iordache Golescu a fost un sincer iubitor al norodului. El n'a putut suferi jafurile nemi-

loase, ce apăseau greu asupra păturii de jos; a fost un censor sever al domniei lui Vodă Caragea și al boierilor cari-l ajutau în faptele sale. În potriva lor și a abuzurilor ce săvârșeau își îndreaptă satira scrisului său. Boierul nostru are însă prea puțin talent literar, și comediile sale greoaie pierd mult, alături de opera superioară a Văcăreștilor și altor contemporani.

Comediile sunt coprinse sub titlul general: „*Istoria Țării-Rumânești. Starea Țării-Rumânești pe vremea străinilor și a pământenilor*“, — titlul potrivit, căci ele ne dau un tablou al vieții politice și sociale din vremea ultimilor Domni fanarioți și a lui Grigore-Vodă Ghica; ba una merge până la întocmirile nouă ale ocupației rusești.

Spre a da o idee de spiritul în care sunt scrise, vom analiza pe cea dintâi, intitulată: „*Starea Țării-Rumânești acum în zilele Măriei Sale Ioan Caragea Voevod, pe vremea asidosiei*“. E tipărită „cu cheltuiala săracilor, din ceia ce le-au rămas“ și scrisă „de un prea iubit-al Măriei Sale, la leat 1818, Septembrie 29, când au fugit Măria Sa din Scaun“.

La încheierea păcii cu Rusia, în ajunul venirii pe tron a lui Caragea, țara fusese scutită, pe timp de doi ani, de plata tributului către Poartă. Aceasta era faimoasa „asidosie“ (lipsă de dare), pe care o trâmbița la venirea sa, Caragea, dar care nu l-a împiedicat a urda dările enorm. În jurul acestei mistificări se învârteste acțiunea comediei. Ea cuprinde patru „arătări“ sau acte.

Autorul își închipue că morții, strânși în jurul unui foc mare, auzind de asidosie, mână pe unul dintr'înșii pe pământ, să vadă cum petrec acum oamenii, ușurați de angarale. În

actul I, Ionică Sindia, întors din misiunea sa, povestește ce rele lucruri a văzut, câtă jale a aflat între oameni. Auzind de departe răcnete, chiote și plesnituri, a crezut că cine știe ce mare bucurie e între dânșii; dar, când s'a apropiat, un lucru de groază s'a înfățișat ochilor săi: bărbați, legați cot la cot, femei prin coșare, slujitori cu bicele asupra lor. Copiii răcneau, fetele își zmulgeau părul din cap, iar zapcii strigau: „Bani! Bani!“, ca clopotul dela biserica domnească. Sindia destăinuiește mijloacele viclene ale stăpânirii, pentru a storce bani: *tetraminiile, triminiile, diminiile* ajunseră un adevărat labirint, în care nu se mai puteau descurca bieții oameni simpli dela țară. „Tetraminia“ era, cum o arată numele ei grecesc, dajdia ce se plătea pe patru luni. Dar în loc de trei tetraminii, câte coprinde anul, Caragea aflase mijlocul de a încasa patru. Tetraminia lui Ianuarie, de pildă, coprindea lunile Ianuarie-Februarie-Martie și Aprilie; cea următoare, în loc să înceapă cu Maiu, începea cu Aprilie, și tot așa celelalte, cu o lună din urmă, în cât, în loc de trei, se scoteau tetraminii pe an. Acelaș lucru se întâmpla cu „triminiile“, dările pe trei luni, cu „diminiile“ ș. c. l.

În actul II, Dincă Logofețelul arată cum se dă iama prin banii Visteriei. În al III-lea, „moș Stan“ își îndeamnă tovarășii să coboare de grabă în lumea lor de jos, ferită de asemenea mizerii, căci ar fi vai de ei, de i-ar găsi pe aici „păgânii de slujitori“. Comedia se încheie cu un strașnic blăstem la adresa Belului, „capul răutăților“.

Golescu adaugă la această comedie două bucăți satirice care, expunând fapte din aceiași domnie de jaf a lui Caragea, stau în strânsă

legătură cu dânsa. Una e „Povestea Huzmetarilor“, înfățișând, sub forma convorbirii dintre un „vinăricer“ și un „oier“, mulțimea fără-de-legilor săvârșite cu așa zisele huzmeturi (veniturile Domniei). Cealaltă, intitulată: „Anaforaua boierilor pentru întocmirea prăvililor în zilele Măriei Sale Ioan-Vodă Caragea“, e o parodiare a anaforalei boierilor și episcopilor, cu privire la cunoscuta prăvilă a Domnului.

A doua comedie a lui Iordache Golescu, intitulată: „Starea Țării-Rumânești pe vremea pământurilor“, se referă la întocmirile nouă aduse de Regulamentul Organic. Scepticismul boierului, care văzuse atâtea făgăduieli neimplinite, izbucnește în exclamația cu care „Măscăriciul“ încheie piesa. În vreme ce norodul, la vestea că s'a isprăvit de acum cu plocoanele și havyeturile, strigă de bucurie: „Ferice de noi, că am trăi ca niște îngeri în împărăția Cerului!“, măscăriciul exclamă: „Ca gând n'am!“

Golescu n'a fost mulțumit nici de domnia lui Grigore-Vodă Ghica. Erau prea adânci rănilile deschise sub ultimii Domni fanarioți, pentru ca ele să se fi putut tămădui în cei câțiva ani. Boierii odinioară influenți se aflau și acum în fruntea Divanului. Golescu își toarnă nemulțumirea într'o comedie, îndreptată mai cu seamă în potrivea lui Barbu Văcărescu, căpetenia partidei ce ținea piept celei a Bălăceanului.

„Mavrodinada“ iese din cadrul propriu comediei și are de subiect o întâmplare reală: procesul pierdut de copiii stolnicului Mavrodin, despuiați de avere, pentru o datorie către Baronul bancher Sachelarie. Fiindcă la redeschiderea procesului, în 1844, secția II a Inaltului Divan, din care făcea parte și Golescu, anulase prima transacție, ea a fost desființată cu

totul de Vodă Bibescu. Boierul se răzbuna scriind această piesă, în care încă din titlu transpiră toată revolta sa în potrive nedreptății ce nu se mai putuse revizui: „Mavrodinada sau Divanul nevinovat și defăimat, sau copiii sârmani nevârșnici și năpăstuiți“. Printre „obrazele“ piesei, întâlnim acum personajii alegorice. Asemenea obraze se exprimă, firește, în limba într'aripată a poeziei. Golescu a fost însă prea puțin poet; îi lipsește inspirația, iar factura versurilor sale e de tot simplă. Ea îmbracă oarecare frumuseță numai când își aduce aminte de ritmul versului popular. Iată, de pildă, cuvintele în care „Cel prea-Înalt“ asigură „Dreptatea“ că toate, la vremea lor, își vor afla răsplata:

Cei păcătoși,
 Nesățioși
 D'a lor mândrie
 Și lăcomie,
 De nedreptate
 Și răutate,
 Au trebuință
 De pocăință
 Dup'a lor fapte
 Urât urmate
 Cei drepți și plecați,
 Ca niște 'ndurați,
 Au trebuință
 Cu-a lor credință
 De slavă mare,
 D'o cinste mare
 Pentru dreptatea
 Și bunătatea
 Ce au urmat
 Ei necurmat !

Judecătorul mituit își face această apologie:

Dar judecătorul mulge,
 Judecătorul suga:
 Lapte, sânge, ce găsește
 Dela sărmani, cum voește.
 N'ai auzit
 De cel ce-a zugerăvit
 Pe doi ce se judeca
 Și rău se sfădea?
 Cel ce-a pierdut
 S'a văzut
 În pielea goală
 Ca o oală;
 Cel ce-a dobândit
 Și a izbutit
 Numai în cămașă
 A ieșit ca din fașă.

2. Lucrările filosofico-morale sunt însumate de autor sub titlul general: „*Cărticică coprinzătoare de cuvintele ce am auzit de la însuși cugetul meu*“. Mai întâi, „O vedenie de cuget“, încercare filosofică de a explica mijlocul celei mai bune cărmuirii a noroadelor. N'are, firește, nici adâncime de cugetare, nici erudiție. Apoi, „Vorbă între doi inși pentru cuvântul cel drept“, — un dialog asupra noțiunii binelui și răului. „Cuvântul unui împărat către cel din urma lui“ e o povestire pentru adevărarea proverbelor: „Câine bătrân să te ferești din casa ta să nu zgornești“ și „La un bou neînjugat nimeni credința și-a dat“. În sfârșit, „Vodă între doi inși pentru rușine“, dialog în care se explică relativitatea acestei noțiuni, care-și schimbă co-prinsul după loc și timp.

3. Scrierile privitoare la limbă sunt cele mai însemnate din toate câte a compus Iordache Golescu. Gramatica a văzut lumina tiparului la 1840. Ea se cetește astăzi cu greu, din pricina învechitei nomenclaturi; poate fi totuși cercetată cu folos, pentru materialul original și bogat, scos din însăși firea limbii noastre. Dicționarul e o lucrare vastă, pe care autorul o avea gata de tipărit în domnia lui Alexandru-Vodă Ghica. El îi pune titlul „Condica limbii românești“. Sunt, în adevăr, șapte condici mari, în care Golescu a strâns un material de o bogăție uimitoare. Până în vremea noastră, acest uriaș Dicționar rămăsese necercetat, în rafturile bibliotecii Academiei Române. Am atras, acum 25 de ani, atenția asupra lui, și de atunci e luat în băgare de seamă la alcătuirea marelui Dicționar al limbii noastre, sub auspiciile Academiei Române.

Iordache Golescu ne-a lăsat, tot în manuscris, o vastă culegere de proverbe, maxime, istorioare, într'o condică de 854 de pagini, sub titlul: „Pilde, povățuiri și cuvinte adevărate și povești, adunate de dumnealui vornicul Iordache Golescu, fiul răposatului Banul Radul Golescul“. E cea dintâi încercare de a strânge la un loc bogăția înțelepciunii poporului nostru și singura din lucrările Golescului asupra căreia s'a oprit atenția cercetătorilor. Lambrior i-a consacrat un studiu, încă din 1874, iar I. Zanne a întrebuințat-o în marca sa lucrare „Proverbele Românilor“.

4. Iordache Golescu a aflat vreme să facă și traduceri: „Paul et Virginie“ de Bernadin de St. Pierre, „Lettres persanes“ și câteva opusculă ale lui Montesquieu. Ele au fost însă făcute în limba greacă, pe care autorul o stă-

pânea ca și limba maternă. În românește a dat „Icoana lui Chevit“ și Cântul I din Iliada lui Homer.

IV.

Acestea au fost, în liniile lor mari, viața și opera lui Iordache Golescu.

Ca atâția alții din vechea sa familie de boieri, el a slujit cu cinste în dregătoriile de frunte ale țării și s'a ostenit, prin fapta și scrisul său, a contribui la propășirea neamului nostru.

Copiii săi l-au urmat pe calea ce deschisese. Dumitru a fost în magistratura țării și, exilat în timpul revoluției dela 1848, s'a așezat mai târziu în Belgia, unde s'a căsătorit și unde urmașii săi trăiesc astăzi. Radu a servit în armată, ajungând colonel. Alexandru a jucat un rol de frunte în viața politică a României, ministru de mai multe ori și Președinte de consiliu sub Regele Carol I. Sora lor, Elena, căsătorită cu Gr. Bengescu, ne-a dat pe scriitorii George și Maria Bengescu.

Când ceasul unității naționale a sunat pentru noi, doi din nepoții marelui-Vornic, Dumitru și Nicolae, fii ai lui Alexandru și Ecaterina Golescu, au simțit într'înșii chemarea strămoșilor și au plecat la războiu. Au luptat în primele rânduri și au căzut eroic, plătind cu jertfa lor înfăptuirea idealului, pe care două generații de înaintași din nobila lor familie lucraseră a-l pregăti, alături de marii contemporani.

O seculară pildă de mare patriotism pune familia Goleștilor sub ochii noștri. Ea e vrednică a sta de model unui tineret ce-și caută adesea exemple în goale sonorități și interesate improvizatii.

ALTE BIOGRAFII
cuprinse în
CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

A. ROMÂNI

ANDREI ȘAGUNA de I. Lupaș Prof. univ.	Lei 10
SP. C. HARET de I. Simionescu Prof. univ.	„ 5
N. MILESCU de I. Simionescu Prof. univ.	„ 5
ANASTASIA ȘAGUNA de I. Lupaș Prof. univ.	„ 5
DĂNILĂ APOSTOL de N. P. Smochină	„ 8
N. BĂLCESCU de V. Sassu	„ 8
GH. I. DONICI de Gen. R. Rosetti Membru Academia Română	„ 8
A. ODOBESCU de A. Tzigara-Samurcaș Prof. univ.	„ 8
IORDACHE GOLESCU de N. Bănescu Prof. univ.	„ 8

B. STRĂINI

PASTEUR de C. Motaș Prof. univ.	Lei 10
H. FORD de Ing. N. Ganea	„ 5
M. BERTHELOT de Dr. M. Zapan	„ 5
GOETHE CA NATURALIST de I. Simionescu Prof. univ.	„ 5
E. ROUX de Dr. G. Marinescu Prof. univ.	„ 8
OLARUL SAVANT de I. Simionescu Prof. univ.	„ 5

VOLUME CU BIOGRAFII
 editate de
CARTEA ROMÂNEASCĂ

A. ROMÂNI

POETUL ST. D. IOSIF de Paul I. Papadopol	Lei 60
FRAGMENTE AUTOBIOGRAFICE de O. Goga	„ 30
PORTRETE ȘI AMINTIRI de I. G. Duca	„ 45
VIAȚA ȘI OPERA LUI STAMATE de E. Dvoicenco	„ 90
GH. ASACHI de E. Lovinescu	„ 40
C. NEGRUZZI de E. Lovinescu	„ 50
GR. ALEXANDRESCU de E. Lovinescu	„ 50
OAMENI ALEȘI Vol. II. ROMÂNII de I. Simionescu Ed. II.	„ 90
TITU MAIORESCU de Soveja (S. Mehedintși)	„ 45

B. STRĂINI

SPENCER H. Autobiografie Trad. de I. Duscian	Lei 15
OAMENI ALEȘI Vol. I. STRĂINII de I. Simionescu Éd. IV	„ 90
SILUETE FILOZOFICE de Sandu Z. (M. Regman)	„ 80
FEMEI CELEBRE de Remer Anselm Ed. II.	„ 75
PASTEUR de Prof. Dr. G. Marinescu	„ 20
GEN. BERTHELOT de Lt. Cerbulescu	„ 25
COPILĂRIA MEA de Maxim Gorki Trad. de A. Frunză	„ 60

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE„

Nr.

16. Creșterea păsărilor de PROF. C. MOTĂȘ.
17. Rătăcirii bolșeviste de MAJOR I. MIHAI.
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de ART. GOROVEI.*
23. Cum orbim de DR. G. GLĂVAN.
24. Păstrarea cărnii de porc de G. GHEORGHIU.
25. Calul de PROF. E. UDRISCHI.
27. Cum trebuie să ne hrănim de E. SEVERIN.
29. Beția de DR. EMIL GHEORGHIU.
30. Lămurirea Constituției de ARTUR GOROVEI.
33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.*
36. Omul și societatea de AL. GIUOLEA.
37. Bucătăria sănții de MARIA GEN. DOBRESCU.*
38. Sfecia de zahăr de C. LACRĂȚEANU.
39. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.
40. Friguri de bălă de DR. T. DEMITRESCU.

Nr.

41. Banul de A. GIUOLEA.
42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.
43. Lămurirea Calendarului de A. GIUOLEA.
44. Conjunctivita granuloasă de DR. I. GLĂVAN.
45. Burueni de leac de A. VOLANSCHI.
46. Sfaturi casnice de MAICA RALECU.
47. Cultura tomatelor de I. ISUCSAA.
48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALECU.
49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
50. Blenoragă sau sculamentul de DR. N. IOAN.
51. Practica agricolă de A. BEJESABU.
52. Apa de băut de DR. I. BALDEANU.
53. Tifosul exantematic de TEODOR DUMITRESCU.
54. Boalele animalelor de I. POPU-CĂMPEANU.
55. Lucrări din pănușile de porumb de TITUS G. MIȘEA.
56. Cartoful de I. POPU-CĂMPEANU.
57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD.
58. Lucrări din pae și sorg de TITUS G. MIȘEA.

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.

3. Munții Apuseni de M. DAVID.
5. Bucovina de I. SIMIONESCU.*
6. Basarabia de G. NĂSTASE.
7. Dobrogea de C. RĂDĂȘESCU.
10. Viața în adâncul mărilor de C. MOTĂȘ.
- 11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.
13. Către Everest de PROF. I. SIMIONESCU.
14. Românil de peste Nistru de V. HAREA.*
15. Lituania de G. NĂSTASE.
17. Câmpia Transilvaniei de I. POPU-CĂMPEANU.
18. Moldova de I. SIMIONESCU.
19. Românil din Ungaria de I. GEORGESCU.
20. Jud. Turda Arleş de I. MUREȘEANU.
21. Țara Hafeșului de GAVRIL TODICA.
22. Spiru C. Haref de I. SIMIONESCU.
23. Danemarca de MADDA D. NICOLAESCU.
24. N. Milieu în China de I. SIMIONESCU.
25. Cetățile moldovenești de pe Nistru de APOSTOL D. CULEA.
26. Românil din Bulgaria de EM. BUCUȚA.

Nr.

27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOȘCU-LONGIN.
28. Țara Bârsei de N. OGHIDAN.
29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
30. Macedo-Românii de TACHE PAPA-HAGI.
31. Românil din Banatul Jugoslav de PR. BIZEBEA.
32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.
33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
34. Maramureșul de GH. VOBRICU.
35. Austria de I. SIMIONESCU.
36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
39. Blajul de ALEX. LUPEȘANU-MELIN.
40. Ma-ea Neagră de DR. I. LUPAȘ.
41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.
42. Din Norvegia de I. COSEA.
43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. ROSETTE.*
44. Japonia de I. SIMIONESCU.
45. Olarul Savant de I. SIMIONESCU.
46. Intr'o mânăstire din Himalaya de MIRCEA ELIADU.*
47. Dănilă Apostol de N. P. SMOCHINĂ.*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

48. **Govora și Călimănești** de I. SIMIONESCU.*
49. **Sgările norii New-Yorkului** de PETRU COMARNESCU.*
50. **Nicolae Bălcescu** de V. SASSU.*
51. **Țara visurilor Împietrite** (Egiptul) de MIRCEA HEROVANU.*

Nr.

52. **Gh. I. Donici** de GEN. R. R. ROSETTI*.
53. **A. Odobescu** de AL. TZIGARA-SAMURCAȘ*.
54. **Benatul** de PROF. IZVERNICEANU*.
55. **Țara Zarandului** de G. CAMBER*.
56. **Iordache Golescu** de N. BĂNESCU*.
57. **Bucureștii** de V. MIHĂILESCU*.
58. **Turismul de AUREL PIȚU.**

Seria D. „ȘTIINȚA APLICATĂ“.

Nr.

1. **Fabricarea săpunului** de A. SCHOHR.
2. **Motorul Diesel** de ING. CASETTI.
3. **Industria Parfumului** de E. SEVERIN.
- 4.—5. **Aerul lichid** de ILIE MATEI.
6. **Industria Azotului** de L. CATON.
- 7.—9. **Locomotiva** de ING. CASETTI.
10. **Aeroplanul** de DR. V. ANASTASIU.
11. **Baloane și dirijabile** de C. MIHĂILESCU.
12. **Betonul armat** de ING. N. GANE*
13. **Gări și trenuri** de G. ȘIADREL.
15. **Aparat de Radiotelefonie** de CĂPT. DR. M. ZAPAN.
16. **Țiparul** de VASILE ROMANESCU.
17. **Ce se scoate din cărbuni** de C. V. GHEORGHIU.

Nr.

18. **Industria materiilor colorante** de G. A. FLOREA.
19. **Fotografia** de CĂP. DR. M. ZAPAN.
20. **Industria zahărului** de G. I. BĂROIANU.
21. **Șase montaje de radio** de CĂP. DR. ZAPAN.
22. **Cinematografia** de CĂP. M. ZAPAN.
23. **Automobilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE** M. PANTAZI.
24. **Fabricarea sticlei** de G. A. FLOREA.
25. **Gazele otrăvitoare** de CĂP. DR. M. ZAPAN.
26. **Împănarea păsărilor** de N. C. PĂNESCU.
27. **Legatul cărților** de I. CARAMALĂU*.
28. **Innotul** de P. EPUREANU*.
29. **Scoaterea petelor** de VICTORIA A VETULESCU*.

RĂSPÂNDIȚI CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin efințatăte, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor la ori ce vârstă, căci e instructivă, educativă și practică.